

ØRMELEN SKOLE

VERDAL KOMMUNE

Alle skal med, et trivelig sted!

BEREDSKAPSPLAN

FOR FOREBYGGING OG AVDEKKING AV SEKSUELLE OVERGREP OVERFOR BARN VED ØRMELEN SKOLE

Mål: Forebygge og avdekke seksuelle overgrep mot barn som er tilknyttet Ørmelen skole.

Planen skal sikre tilstrekkelig kunnskap om seksuelle overgrep mot barn. God kjennskap til de rutiner og prosedyrer som ligger i denne beredskapsplanen skal skape grunnlag for en åpen dialog om temaet både mellom de ansatte, men også mellom ansatte og foresatte til skolens elever. Planen skal også ivareta de vurderinger som må gjøres etter at et overgrep er meldt.

En åpen dialog om seksuelle overgrep mot barn vil skape tryggere rammer for barna, og en forutsigbar og trygg arbeidsplass for ansatte.

HVA ER SEKSUELLE OVERGREP?

Seksuelle overgrep omfatter fysisk og/eller psykisk krenkelse av en persons seksuelle integritet. Noen ganger er det opplagt at det dreier seg om overgrep, andre ganger er man i tvil. Du skal iverksette retningslinjene også ved tvil.

Et overgrep vil si at et menneske krenker et annet menneskes rettigheter.

Enhver seksuell handling utført mot noen som ikke gir, eller er i stand til å gi, sitt samtykke, og hvor handlingen medfører subjektivt ubehag, smerte, frykt eller annen opplevelse av krenkelse defineres som seksuelt overgrep.

Seksuelle overgrep innebærer med andre ord å lure eller påtvinge et annet menneske seksualitet som det ikke ønsker, eller er utviklingsmessig i stand til å gi sitt samtykke til.

Slike overgrep kan straffes etter straffeloven, som også definerer seksuelle overgrep i ulike alvorlighetsgrader (Straffeloven kapittel 19).

Eksempler på seksuelle overgrep:

- Visning av pornografi til noen som ikke samtykker til dette, eller er under 18 år.
- Blotting.
- Tukling/beføling.
- Oral, vaginal eller anal inntrenging med penis, fingre eller andre gjenstander.
- Visning av seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd på offentlig sted i nærvær av, eller overfor, noen som ikke har samtykket til det.
- Visning av seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd i nærvær av, eller overfor, barn under 16 år.
- Utnyttelse av en annens psykiske utviklingshemming.
- Seksuell omgang ved misbruk av stilling, avhengighetsforhold eller tillitsforhold.

I straffeloven kap.19, § 193, annet ledd, er det presisert at

"den som skaffer seg, eller annen, seksuell omgang ved å utnytte noens psykiske lidelse eller psykiske utviklingshemming kan bli straffet med fengsel inntil 5 år".

TEGN PÅ SEKSUELLE OVERGREP

Barn og ungdom som blir utsatt for seksuelle overgrep kan få skader som gir utslag i forskjellige symptomer og signaler. Symptombildet kan være både sammensatt og utydelig.

Disse signalene trenger ikke være tegn på overgrep. Det kan være mange ulike årsaker til for eksempel atferdsendring. Signalene vil variere etter personens alder og sosial- og kulturell tilhørighet, nettverk og psykisk og fysisk stimulering. Det vil i enkelte tilfeller forekomme andre tegn. Alle tegnene trenger heller ikke å være til stede. Dersom det skjer plutselige og uforklarlige endringer i en elevs atferd bør du være spesielt oppmerksom.

- Forandring i atferd

Overgrep kan føre til mange forandringer i personens atferd, for eksempel isolasjon, konsentrasjonsvansker, passivitet eller aggressivitet rettet mot seg selv eller andre. Personen kan også plutselig og tilsynelatende uforklarlig vise sinne rettet mot nærpå personer eller reagere uvanlig på vanlige hendelser (smak, lyd, lukt, bevegelser, og lignende).

- Kroppslige, somatiske tegn

Vondt i hodet og magen, stramme muskler, ofte urinveisinfeksjon, urenslighet for urin og avføring, søvnproblemer, uforklarlig vekttap, gjentatte mareritt, tannråte, blåmerker.

Ved legeundersøkelse kan det eventuelt avdekkes en uforklarlig redsel for fysisk eller gynekologisk undersøkelse, vaginalt eller analt traume eller seksuelt overførbare sykdommer.

- Redsel for personer eller arenaer som tidligere har vært trygge

Dersom en person er utsatt for fysiske eller seksuelle overgrep, kan man ofte se at personen vegrer seg for å forlate et sted eller gå til steder hvor overgriper befinner seg og/eller viser redsel ved nærvær eller omtale av en bestemt person.

- Overdreven seksualisert atferd

Dersom en person er utsatt for seksuelle overgrep, vil hun eller han kunne vise en overdreven seksuell atferd, eller bruke konkrete ord og uttrykk som ikke harmonerer med personens alder og kunnskapsnivå. Personen kan også tvinge seg på andre på en tvangspregt måte.

- Regresjon

Personen kan gå tilbake i utvikling og viser mindre selvstendighet enn tidligere, blant annet når det gjelder aktiviteter i dagliglivet (ADL), vedkommende kan begynne å tisse på seg, ha problemer med å huske ord som han/hun ellers har kunnet og/eller begynne å stamme.

- Depresjon og tristhet

"Det er noe med Linn..., Hun smiler ikke lenger, hun virker ulykkelig og trist." Dersom du observerer at en elev plutselig er mye trist og lei seg, kan dette være et tegn på at noe har skjedd.

HVA ER NORMAL SEKSUELL LEK MELLOM BARN?

- Den er motivert ut fra gjensidig nysgjerrighet.
- Den er lystbetont for begge parter.
- Den preges av felles utforskning; den har en karakter som kan forventes ut fra barnets alder.

NÅR ER BARNES LEK OVERGREP?

- Når det er mangel på gjensidighet – den ene har makt over den andre.
- Når den er ulystbetont for en av partene.
- Når den er preget av en voksen måte å leve ut seksualiteten på (inntrengning i kroppens hulrom, slikking/suging av kjønnsorganer).

PSYKISKE TEGN OG SIGNALER LISTET ETTER ALDER

Tegnene og symptomene som er beskrevet innenfor de yngre aldersgruppene kan være like aktuelle i de eldre aldersgruppene.

Små barn 0–2 år

- Angst under stell og bleieskift.
- Generelt engstelige, klamrende, sutrende og sinte.
- Skriketokter og/eller panikkanfall.
- Forstyrret søvnmønster.
- Generelle tegn på mistriivsel.

Barn 3–5 år

- Forteller med ord.
- Gi uttrykk for at det er noe som de ikke tør, kan eller vil snakke om.
- Smerter i mage og/eller hodet.
- Smerter og sårhet i underlivet (uten ytre tegn).
- Problemer med vannlating/avføring etter at de har blitt renslige.
- Hyppige mareritt hvor barna blir paniske eller utilgjengelige for trøst.
- Fjerne og stirrende i perioder.
- Fortvilelse, angst og depresjon.
- Problemer med å spise (oralt; mat som likner).
- Seksualisert atferd som er uvanlig hyppig.

Barn 6–12 år

Symptomer som nevnt ovenfor kan vedvare oppover i aldersrekken. I tillegg kan barn fra 6-årsalderen kunne gi uttrykk for følgende:

- Psykisk vondt.
- Har ikke lyst til å leve, kan uttrykke at de har et vanskelig liv, eller truer med å ta livet sitt.
- Sterk skam – og skyldfølelse kan oppstå og bidra til at de isolerer seg fra andre barn.
- Lukket, avflatet og mimikkfattige, innadvendte og deprimerte.
- Aggressive, vanskelige og/eller hyperaktive.
- Lærevansker (fra milde konsentrasjonsvansker via språkvansker til å virke psykisk utviklingshemmet uten å være det).
- De kan pendle mellom ulike typer ekstrem atferd, for eksempel fra å være småbarnslig og klamrende til å være sinte og anklagende.
- De kan bli uforutsigbare, høre stemmer, føle seg dirigert av fantasipersonligheter, ha lange perioder med fjernhet, leve ut to forskjellige identiteter. Dette kan være barn som dissosierer, dvs. splitter opp sin verden for å overleve.
- Stikker seg bort, kanskje for å unngå stimuli som minner om overgrepssituasjonen.
- Kan la seg utnytte seksuelt.
- Forvirring i forhold til kjønnsrolle.
- Hygieneproblemer (nekte å dusje, vil ikke dusje sammen m andre, ignorerer personlig hygiene, tvangsmessig opptatt av å være ren).

Pubertet og ungdomsalder

- Tidlige seksuelle debuter, prostitusjon/promiskuøs atferd og rusmisbruk.
- Synkende skoleprestasjoner.
- Jenter vil kunne kle og oppføre seg utfordrende.
- Innblanding i kriminelle aktiviteter.
- Selvmordsfare blir mer uttalt i denne aldersgruppen.
- Selvskading.
- Rømming hjemmefra – spesielt når overgrep foregår i hjemmet.
- Forgriper seg seksuelt på jevnaldrende eller yngre barn.
- Utvikler spiseforstyrrelser, fortrinnsvis bulimi.
- Dissosiasjonssymptomer som beskrevet for aldersgruppen 6–12 år kan bli tydeligere og mer utviklet.
- Angst- og tvangslidelser, depresjoner og psykoser.

PRAKSIS OG RUTINER VED ØRMELEN SKOLE

FOREBYGGENDE ARBEID

- Skolen følger etiske retningslinjer som omhandler voksnes relasjoner med barn.
- Skolen skal ha alderstilpasset undervisning om seksuelle overgrep.
Barna skal lære om gode og vonde følelser, ulovlige hemmeligheter og berøringer etc.
- Skolen skal informere elevene og elevenes foresatte om denne beredskapsplan.
- Beredskapsplanen er lett tilgjengelig på skolens hjemmesider.
- Alle ansatte skal ha en gjennomgang av denne beredskapsplan ved ansettelse, beredskapsplanen gjennomgås jevnlig i personalgruppen.
- Alle ansatte må ha faglig kompetanse på temaet seksuelle overgrep.
- Skolen skal regelmessig gi ansatte faglig oppdatering om temaet seksuelle overgrep mot barn, ved intern eller ekstern kursing, Ansatte Oppfordres til å gjennomføre e-læringskurset «Vold og seksuelle overgrep mot barn» Kurset er gratis tilgjengelig på nett på: <http://helsekompetanse.no/kurs/vold-og-seksuelle-overgrep-mot-barn>

BEREDSKAPSGRUPPE:

1. Skolen har en egen ansvarlig beredskapsgruppe for seksuelle overgrep mot skolens elever.
2. Rektor er ansvarlig for gruppen. Rektor, skolens miljøterapeut og helsesøster er pr 01.11.17 de som sitter beredskapsgruppen.

SAMARBEIDSPARTNERE:

En magesfølelse på at noe er galt bør diskuteres med noen som har god kompetanse. Det er viktig å søke råd tidlig. Barnevern og politi skal tilby veiledning uten plikt til å oppgi barnets personalia.

1. Ved mistanke som krever faglig konsultasjon:
  - a. Barneverntjenesten Tlf:740 48240
  - b. Politi Tlf: 74121000
  - c. Statens Barnehus i Tr.heim Tlf: 73895700
  - d. Skolehelsesøster Laila R.Bergsmo Tlf: 95058839

2. Bekymringsmeldinger skal meldes til barnevernet i Verdal
Tlf: 740 48240, spør etter undersøkelses team.

Politiet skal varsles i akutte situasjoner. Avvergeplikten følger av straffeloven § 139. Vurderer man at det er fare for at barnet mest sannsynlig vil kunne utsettes for (nye) overgrep ved å ikke gripe inn, er det straffbart å unnlate å varsle politiet.

3. Akutte situasjoner som krever varsling av politi skal varsles til:
Politiet i Verdal-Levanger Tlf: 74 12 10 00

VED BEKYMRING

- Informer skolens ledelse og miljøterapeut - ikke involver annet personale før etter avtale.
- Begynn å skrive loggbok - noter observasjoner. Ta bilder ved behov.
- Er du usikker; konsulter en av de instanser som er nevnt i denne beredskapsplan. Ikke vent for lenge før du/dere konsulterer andre
- Skriv bekymringsmelding til barneverntjenesten.
- Barnevernet har det koordinerende ansvaret.
- Skolens personale er ikke etterforskere. Ikke still ledende spørsmål - det kan brukes i mot
- Lytt til barnet og vis at du tar barnet på alvor. Tro på barnet og vis interesse
- Unngå å styre samtalen. Gjenta utsagn som barnet kommer med, slik at barnet evt. kan korrigere om du har forstått feil. Noter ned barnets uttalelser eller annet, etter samtalen.
- Vær ærlig i forhold til det som skal skje. Vær realistisk.
- Lov aldri noe du ikke kan holde – Man må *aldri* love barnet taushet om det man får vite
- Glem ikke søsken.
- Forbered deg mentalt og følelsesmessig på at betroelser kan komme.

Plikt til å varsle barneverntjenesten har man når «det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt» (barnevernloven § 6-4). En magesfølelse som kan støtte seg på en enkeltuttalelse, enkelthandling el. er tilstrekkelig for at man har grunn til å tro. (loven ligger som vedlegg i permen)

HVIS AKUTTE OVERGREP OPPSTÅR

- Forhold deg rolig
- Ta kontakt med ledelsen og miljøterapeut som kontakter politiet. Dersom ingen er tilstede kontakter du politi selv.
- Kontakt barneverntjenesten
- IKKE kontakt foresatte, det gjør Politi eller barneverntjenesten
- Eventuelt brukt tøy pakkes inn i papir – ikke plast!
- Unngå at barnet vasker seg.

NÅR ET OVERGREP ER MELDT

Allerede i den innledende fasen når et overgrep er meldt til barneverntjeneste eller politi, er det behov for å planlegge hvilke tiltak som må iverksettes. Det må gjøres en skjønnsmessig vurdering av de ulike problemstillingene avhengig av overgrepets karakter.

- Beredskapsgruppen følger opp kontakt med foresatte til berørte elever.

SAMTALE MED ELEVENE

- Snakk åpent og konkret om det som har skjedd. Hemmelighet og uklare meldinger medfører risiko for rykter og oppkonstruerte historier. Intime detaljer bør dog unngås
- La elevene snakke om det de tenker/føler.
- Innhent om nødvendig ekstern kompetanse for vurdering om enkelte elever har behov for spesiell oppfølging
- Vær oppmerksom på mulige etterreaksjoner. Reaksjonsmønstre vil kunne variere fra elev til elev.

«Seksuelle overgrep mot barn – en veileder for hjelpeapparatet», utgitt av Sosial- og helsedirektoratet (2003), ligger som vedlegg i permen.

ANSVAR

A. Mistanke eller avdekking av seksuelle overgrep i barns nære relasjoner

	TILTAK	ANSVARLIG	STØTTE	GJØREMÅL	HJELPEMIDLER
1	Motta og å vurdere mistanke om seksuelle overgrep	Ansatt som får mistanke/mottar anklage. Rektor	Kontaktlærer Helsesøster Miljøterapeut	Melde til Rektor. Vurdere mistanke Evt. kontakte barnevern/andre fagfolk	Motta og å vurdere mistanke om seksuelle overgrep
2	Se etter tegn på seksuelle overgrep	kontaktlærer	Rektor Andre ansatte. Miljøterapeut. Helsesøster. Barnevern/andre fagfolk	Avklare mistanke. Dokumentere tegn på seksuelle overgrep	Mulige tegn til seksuelle overgrep
3	Melding til barnevernet om seksuelle overgrep	Ansatt som får mistanke/mottar anklage. kontaktlærer Rektor	Miljøterapeut Andre ansatte	Sende bekymringsmelding. Barnevernet: Sette i gang undersøkelse og sette i gang tiltak	Melding til barnevernet Meldingsskjema
4	Melding til politiet om seksuelle overgrep	Barnevernet Rektor (i akutte saker)	Rektor	Politiet: Stoppe misbruk, Konfrontere overgriper. Etterforske saken	Melding til politiet
5	Informasjon til hjemmet om seksuelle overgrep	Barnevernet	Politiet Rektor	Informere familien Støtte familien	Informasjon til hjemmet
6	Følg opp ansatte	Rektor	Barnevern PPT Andre fagfolk	Kollegastøtte Kompetanseheving	Oppfølging av ansatte
7	Følge opp barnet	Kontaktlærer	Rektor Helsesøster Miljøterapeut Barnevern PPT BUP	Omsorg for barnet Planlegge tiltak Etablere ansvarsgruppe	Oppfølging av barnet
8	Melding ved overgrep	Rektor	Barnevernet	Melding til nødvendige instanser om overgrep	Melding om seksuelle overgrep

B. Mistanke eller avdekking av seksuelle overgrep begått av ansatt

Rektor informeres og prosedyre følges videre ift dette.